

Frans Fredriksson, Kurkkio

Född 1925.

I: Hugo Pekkari och Henrik Kesäkangas

.....

FF: Me nyt aina kolomeltakymmeneltäkaheksalta saakka alamma kättömhan läpi Torniojoen uittoliikettä, kuinka se on ollu.

I: Minkäs ikänen sie olet ollu, kun sie olet ensi kertaa alkanu uittomihiihin?

FF: Yhentoista ikkäisenä... ei ole iällä pilattu.

I: Se oli tietenki isä, joka otti matkhaan sinut?

FF: Se otti matkhaan. Siihen aikaakaan se ei ollu miehilläkhään ku kruunu kaheksankymmentä äyriä tunti. Ei ollu enempää tuntipalkkaa ja poikasilla oli kaheksankymmentä äyriä tunti ja välhiin kuuskymmentäki äyriä, kuinka se aina panthiin ylös.

I: Sinun isä, se brukasi olla "uittocoeffinä"?

FF: Hän oli uittocoeffi olemassa. Täällä piiri kakkosella.

I: Et sie saattanu aina hänen matkassa olla. Kyllä hänen hääty kulkea paljo niinko väylän vartta myöten?

FF: Se oli päänänsä hänki matkassa näissä kovissa koskissa, ko bruukaahvat ruuhkaliikkeet ja muuten tehtiin välhiin uitto, vietiin välhiin ... pölkymäärät läpi aina rajast saakka.

Ensin oli Nurmakosken alta "distrikki" Junojoensuuhun saakka ja sitten

ae isonhiin "distrikki" Kuoksusta Potinperästä. Ko seisoo Kuoksun sillalla, sie näet Potinperän. Siitä lähethiin sitten. Siitä Kurkkion kylän miehet otit päämatkan.

I: olätko sie bruukannu käyä koskhaan siittä päälempänä?

FF: Mie olen kaks kertaa Vittangista saakka noutanu pään.

Muistan neljäkymmentäkaksi, ko oli niin mahottomasti Vittangin suannolla kuivannu tukkia, että oli seittemänkymmentä metriä veestä siltana tukkia.

Meitä oli käheksänkymmentä tai sata miestä töissä mutta ei päässeet monta meeteriä päivässä. Mutta se viethiin läpi. Otethiin puut matkhaan, ei se vaikuttannu. Ei ollu mithään konheita, ei ollu ku miesvoimaa. Eiko rullaahmalla tukit vetheen väin. Ne hääyit rullata, niitä oli niin kauheita tukkeja.

Ko me lähimmä sieltä alle Vittangista, niin tulimma siihen ensimmäisheen koskeen, Porokoskeen. Porokoski on aika hyvä uittokoski senpuolesta, että se on aika syvä koski keskeltä.

I: Onko se kaukana Vittangista tännekäsin, se Porokoski?

FF: Porokoski on kolmisen kilometriä Kuoksusta. muuten on Vittangin suanto, se on pitkä. Kosket loppuvat Rövasuannon alapäähän ja alkaa Vittangin suvanto.

I: Olek'sie bruukannu mennä Täränön väylän haarasta alle?

FF: Siitä mie en ole kulkenu alle ollenkhaan, siihen aikaan ei kuljettu.

Junojoensuusta alle otit Junosuannon miehet halthuun. Junosuannon piiri alkö siitä ja se meni Haukkopahkaan saakka. Met emmä jatkanheetkaan.

Kaikki Vittangin miehet ja Sopperon ja Lannavaaran miehet, ja niitä oli Vitivuomasta ja aina Svappavaarasta saakka miehiä, jokkolit siinä jälkipään matkassa. Me kaikki erkanimme pois siitä, koko tämä pohjoisuittolaagit siitä haijaannuttiin. Siitä viethiin venheet suantoon ja niin takasin.

I: Oliko ne Vitivuoman miehet tottuneita venemiehiä?

FF: Ne olit tottuneita venemiehiä päänänsä, koska ne olit uittaneet Lainionväylää. Vissillä ajoilla ei Lainionväylällä niin korkealla ollu uittoa ja nämäki miehet otettiin tänne koskhiin. Viktor Nyholck(?), joka oli uittoceeffi sielä korkeammalla, otti ne miehet.

I: Kuinka sitten sinun aikana, kun sinä sitten valtaa västen uitit, pakotettiin tekehmään semmosia pitkiä tovia yhdellä nukkumisella?

FF: Kyllä, ei alle kymmentä tiimaa koskhaan puhuttukhaan, muutako se kakstoista tiimaa. Kymmentä ja kahtatoista tiimaa uitossa häätty tehdä. Se oli liikaki pitkä päivä, ko on raskhaassa työssä.

Ko tulimme Potinperhään, niin se oli kova etelästuuli. Siihen aikaan eipä tahtonu olla konetta millä ajethaan. Miehet otit ja lyötiin takaperä pummeille. Panthiin neljä miestä kumphaanki nelilaithaan ja välhiin pantiin kaksiki nelilaitaa peräkkäin, kaheksan miestä kumphaanki venheeseen soutamhaan sitä pummiä, niin saathiin puut lahesta peräpummilla ulos.

I: Ei minkhäänlaista muturivenehoitoa ollu vielä silloin?

FF: Ei ollu yhtiiöllä yhtään mutuuriveneettä siihen aikaan, ne tuli vasta myöhemmin.

Siitä me lähimmä sitten, vaikka se kovaa vastarintaa teki. Meni kaks tai kolme vuorokautta, ennen ku me pääsimmä matkkaan, se oli niin kovaa, oli kymmeniätuhansia puita. Etelästuuli paino sen ison lahen täythöön puuta, joka oli varmasti kilometteriä leveä. Ei sitä tullu pohjastuulta, että olis tyhjentäny.

I: Se brukasi sen lahen tyhjentää, jos tuli soma tuuli?

FF: Pohjastuuli tyhjensi lahen, ei sitä tarvinnu kethään. Ja sillä sitä paljon, ku tuli ylhäältä, aina Rovasuannosta saakka ja aina miltäki korkeuvelta, tuothiin tukkia. Ne oli mahottomat määrät jo sieltä ja ko tuli paljon lahteen puita, tuli aika, että tuuli ne laski pois.

I: Bruukatthiinko sitä suojata milhään pummilla, sitä lahtea?

FF: Sitä viimiseltä suojattiin kyllä. Panthiin pummi sitten viimiseltä, mutta ei sillon vielä.

I: Onko ne siihen aikaan ajaneet lahtiin puuta?

FF: Jo, aivan totta, lahtiin ajettiin jään päälle puut.

I: Niinhän se on tehty Tornionväylälläkin tässä Täränön haarasta päällekin, se on ajettu väylälle puut niinko Täränön ja Kaihnuunväylällä on tehty.

FF: Ko siitä lähimmä alle, loukesimma(?) Nurmakoskheen. Nurmakoskessa ei ole niin hankala koski se ollu, se on aika vetevä koski. Muutako korvaruuhkia vain on suuria ollu. Se oli sen verran vetevä koski, että ei siinä harvoinkkaan tarvinnu käyä keskellä koskia päästämässä patoja.

I: Ei ollu selkäruuhkia?

FF: Siinä ei ollu Nurmakoskessa, mutta sitten met lähimmä siitä allekäsän niin sittenhän met jo tulemma Ojussiin, tulemma Pahta-Ojussiin ja Pahta-Ojussissa kyllä on, sanothaan "Linkan kromu". Se oli varma paikka, että siinä oli kymmeniätuhansia puuta. Puut olit ko tikut laottu pysthөөn.

I: Se oli kauhea kivikko, ko sitä "kromuksi" sanottiin. Se oli kauhea "pahikko" tiethenki.

FF: Se oli melko pahikko. Ussein kävi, ko vesi nousi ja muutenki ruuhkautti ja aina se liikku tasasesti, ei se ollu rauhassa koskaan. Aina liikku, sen tunsu, että se saattaa yhtä koska lähteä. Mutta se ei lähteny.

Ennemmiten kävi sillä lailla, että minun setä, faari, liukastu Nurmosuannossa, Johan-Freedrikki, mutta se on nyt pois menny.

Siinä kromussa niin paljo löysäs puuta, että jou'uit venemiehet vähän laithaan ja se kaato ruuhkaa menheen valtavalle veelle. Niin se ruuhkanperä matkhaan ja Freedrikki oli huilaamassa Meraslinkhaan, piätti pölkyä kummassaki kainalossa.

Senajan venemiehet oli niin tottunheet, siinä ei arveltu yhtään, se tapahtu varsin lähtö. Niin sait Linkanniskassa sen verran, että näppäsit Feeterkin venheeseen ja sait sauvoimet ja niin pääsit malle ennenko tulit Linkhaan.

I: Siinä oli hyvin likellä käyvä pahoin.

FF: Se oli varma kuolema, pölkyt olisit pieksänheet

Hekki vielä, kun se niin likellä oli, jokka lähit pelastamaan venheellä, niin, jos hekki ei olis kerinheet maalle ennen Linkkaa, niin kyllä se olis ollu paha käynti, mitenkhän se olis käyny.

FF: Se olis ollu niillä kansa paha mutta ne kerkesit, justiin ennen ku alko taittamhaan Linkkaa, maalle. Hyppäsit maalle ja näppäsit venheen kiinni. Olis muuten pystylinkhaan nielassu venheen kans. Ei yksikhään ole uimataitonon mies, eikä pelastusliiviä tunnettu.

I: Eikä siinä semmosessa linkkahoiossa pelasta uimataiot ennää mithään.

FF: Ei, mutta aina parempi, että joku on uimamies, ko se, että uimaton.

Sitten ko met siihen tulimma, tulimma sitten Meraslinkan alle. Alla oli keskellä koskea valtava "romukko" kans ja paha oli tulla "iän" puolelta ja paha oli tulla venheen puolelta. Paha oli tulla joka kantilta.

Siinä vanhat uittomiehet tutkit, kuinka menhään, että menhäänkö tässä soutamalla. Menhään venheellä päälle ja tulhaan soutamalla pakhoon ja niin panhaan vene paon alle ja löysäthään pato ja niin lähethään venheellä, laskethaan alle menheen.

Niitä oli monta suunnittelua, ennenko semmosheen tohithaan lähteä. Se olit hankalat paikat.

Se lähti neljä miestä, viies oli perämies, ne lähit kuinka vain ja meni kansa pathoon ja senkerran ko net vähän

löysäsit niin silloin ...

Sitten ko ne siittä lähit, niin tulit venheellä alle. Arvattavasti oli se yksi asia, että vettä oli venheessä paljon. Kuitenki oli niin paljo vettä, että ei vielä miehillä ollu mithään hankaluutta, että net ei pääsheet maihin. Mutta kun pääsi maalle kerran, niin vene oli tyhjennettävä, enämpi ku puoli venettä oli vettä. Miehet, kuinka hyvänsä, säilyit ja niin pato lähti.

Meraslinkassa oli kansa valtavat maaruuhkat, sanothaan "korvaruuhkat". Siinä oli kansa miehet pitkhään. Oli kymmeniä miehiä ja kahella vahilla ajethiin, ko jälkipäätä ajoimma.

Sitte met siitä tulimma alle, tulimma Köytäkurkkioon. Se onki tässä tämä viimeinen koski ja Köytäkurkkiossa on aina "Käärmeenkorvankari" (?) ollu työläs paikka. Siinä on mahottomat puuvarastot aina olheet. Monta sataaki meeteriä pitkät ruuhkat. Sitten purethiin ruuhkat poies ja niin lähimmä jatkamhaan matkaa etheenkäsin.

Niin me menimmä alle tätä distrikkiä. Täälä nyt ei enää suvannot ollu, muuko se, että mitä häijyt kostheet piätit puuta. Niitä oli häijyjä kostheita muutampia, ei tahtonu saaha milhään ulos puita.

Niin me sitten tulimma Juopakoskheen, se oli viimeinen koski, ennen ku tulee meän rajalle ja siinä oli kyllä hankala paikka. Juopakari oli kauhea työmaa. Joka kevät siinä oli kovat purkamiset, ennenko saatiin puhtaaksi kosket.

Oli niin paljon puutavaraa, koska siinä lännenpuolelta on niin kova kari, joka piättää puut ja iän puolella piättää

väylä. Välhiin se piätti jälkipäätä paljon.

Siinä sai räknätä pari - kolme vuorokautta, vaikka oli paljon miestä, kahella vahilla. Se oli paha paikka, jos vesi oli laskenu, oli kovasti puutavaraa.

Kun lähimmä siittä, niin tulimme Kololahteen. Ussein oli tavaton tuuli ja Kololahti oli paha paikka saaha puut pois. Etelästuulella aivanki mahoton, Sillon met Kololahenperässä löimä pummin kokhoon, se oli kohta kilometeriä pitkä pummi, lyöthiin tukista kokhoon ja lahti oli puita täynä, kymmeniä tuhansia.

Kakstoista otti rihman sitten, rantamiehet oli erittäin, että irrotit ja net miehet vejit pummiä rannalla, jälkhiin rantaa. Selkäpäällä oli mutuurivene kyllä.

Moottorivene tuli sillon. Met välhiin saimme Suannosta Plootu-Eikkaa laihnaan, sillon ku tuli se hankalat paikat, oli uittoyhtiön vene sekin.

Miehet hääyit siitä mennä melkeimpä rajhaan saakka, ennenku se alko Junossuanto vetähmään. Se oli kuiten pari kilometeriä pummin häntää. Se oli kaikkein vähintä mitä hääty vettää rantoja myöten, mutta enämpiki.

I: Siinä oli aika kiskominen niillä, jotka sitä rantaa myöten vejit. Siinä oli sitten pensaikkaa ja vaikka mitä!?

FF: Joo, mutta ei pummit niin katkea, se oli niin paljo miestä, se oli pakko tulla.

I: Meinaako se sitä, että se oli hankala monessa paikassa vettää?

FF: Hankala ainaki, se hääty venekki olla siinä, joka kansa ahisti vähän eemäksi.

Niitä oli isoja kiviä kansa, isoja väyläkiviä, jotka saatoit piättää kansa ja pummin takapuolella hääty olla vene, joka irrotti kansa pummin, jos tarttu issoon kiveen, nosti yli pelkat.

Ja niimpä se jatkettiin sitten, kuinka vain, ja kun päästiin rajalle, niin silloin met hajotimme sitten pummit ja otimme kaikki rauvat matkhaan, jotka kuulut Vittangin miehille ja jotka kuuluit meidän pihriin, sen met otimme matkhaan. Ittellä kullaki pihrillä hääyit pittää selvillä, mitä heillä on tavaraa.

I: Kuinkas te silloin bruukasitta tehdä niitä puomia? Minkälaiset vehkeet teilä oli, ku te teittä? Tehittäkö te "tsinkilöillä" ja langoilla, vai ...?

FF: Sinkilöillä ja "helkheillä", silloin sanottiin "helkheillä". Helkheet lyötiin vain pölkkyyihin ja niin siottiin sillä kiinni. Se oli kaikkein helpoin ottaa irti.

I: Ja mitä tehettiin niillä "kiilakoppeilla", sanottiin kiilakoppeleiksi, mutta sinkilät oli paremmat, ne oli lujemmat. Se kiilakoppeli tuli, koska hyvänsä, ulos puusta.

FF: Se kyllä loukesi ulos, ussein se kävi niin, että se tuli ulos. Ja silloin se oli pummi poikki ja silloin se oli alkaa uuesti taas. Sovinnossa lähteä uuesti takasin ja alkaa taas.

Jos mie tästä vielä ... uittovahinkoita, mitä niitä olis tällä meidänki alueella saattanu tapahtua.

I: Onko niitä tapahtunu sinun aikana semmosia vahinkoita?

FF: Oikeita uittovahinkoita ei ole tapahtunu ko 1907, on Iisak Larsson. Liukastijoella oli semmonen joenuitto. Se on ylempänä Sataavaaran, Liukastijoki ja hän hukku kyllä siinä joessa korkean veen aikana. Se ei ollu ko kahenkymmenen ikhäinen mies.

I: Tiäk sie vähhääkhään, kuinka sille miehelle kävi, ko se tuli hukkuminen?

FF: Miehet sanosit, että se on niin sanottu, mitä mie olen tutkinu ja kuulostellu tätä asiaa, että net oli täältä tulheet. Junossuannosta oli Johani kansa ja niitä vanhoja miehiä kansa, jotka menit venheellä päältä. Venheet ajettiin hevosilla jo valhmiiksi ja miehet marssit.

Nämät miehet oli olheet parisen vuorokautta siinä joella, laittanheet joen juoksuun, että sait puut juoksemhaan. Laitettiin jokea kunthoon, veettiin kiskot laijoille suunnilleen 45° vinkkelhiin, puut myötävirtaa vasten, että ne lähit, ko puut löit nissiin sen, että menit etteen käsin.

Tämä Iisak Larsson, hän oli ollu sillämielin aina, että sitä uipi jonku metrin aina, vaikka ei saata uija. Net olit aina sanonheet toiset, että jos sie et saata uija, sie et ui yhtään, sie olet kiven kansa kilpaa pohjassa.

Mutta näin se, kuinka hyvänsä, kävi, että tämä putosi tukin päältä ja piti lähteä poikkijokeen. Ei, hänen piti laukkoa laveria myöten poikkijokeen ja ko tuli heikompi tukki niin sillon hää meni veen alle ja sillä reisulla mies on.

Johani-vainaa tarjosi, ko näit mistä "pulliaiset" nousit, että ottaa keksistä kiini Iisakin, mutta ei se enää mithää ... ei ollu kykyä ottaa ja niin se tuli kuolemantappaus.

Oikein muuta ei ole tällä joella mikkä olis niinko uiton kautta menny, mutta mitä muita taphauksia, mutta ne on toiset asiat.

Tässä on tietty, että tässä on monta kertaa ollu henki pelissä.

I: Onkos se silloin ollu niinko henki pelissä, heikoitten jäitten aikana ja ko on kuljettu?

FF: Seki vain on paikoillensa, mutta nämä kovat kosket, ko niissä on oltu ja miehet ei ole olhet uimataitosek yksikään ja sitten minkälaisen mahottoman riskin net on miehet ottanhet päällensä, että lähteä tuommosiin paikkoihin.

Se on kuoleman kans kamppailua.

I: Se on kohta itsemurhahoitoa lähteä semmossin, jokka ei rohkene. Uimakykyset ja sitte hyvät venemiehet häätyvät olla ja tietovaraset.

FF: Venemiehet pitävät olla semmoset, ensinä pitävät olla riskit miehet, varmat lujat miehet. Pittää sauvoin sotsata. Se pittää rohki tarttua. Ei siihen ollukkaan venemiehiä, ne valittiin aina semmoset miehet venemiekiksi, jolla oli vesitaitoa. Se hääty olla, sielä ei vaikuta voima veen kans. Vaikka olit kuinka friskit se ei puolla mithään, se on tekniikkaa.

I: Ei sitä pantu venheisiin semmosia miehiä, jotka ei mihään tienny eikä saattaneet siinä.

FF: Jos mie vieläki taijan tuosta venehommasta lissää haastatella...

Tämä veneliike ... Tämä meijän viiminen "vestaus" tapahtu ko tämä lapinmies, Nilsson Nirppi, 1841 kolmaskymmenes päivä kesäkuuta Jukkasjärvessä katkastiin kaula. Se oli viiminen mitä täällä on.

Sillon oli tuossa Pahassa-Kurkkiossa, tämä Köytäkurkkio, siinä oli asukas, Henriksen.

Se kävi sillä lailla, että sanottiin "tahon Veiviä", se on niin mahottoman paha paikka. Siinä kiertää "korva", semmonen ja siinä täytti niillä venheen. Siinä venheessä oli niillä pyöveli matkassa kansa ja sitten tulkki. Tuli sauvoimella Haaparannalta saakka.

Mutta asia oli semmonen, että tämä lapinmies ei tienny tästä asiasta niin paljon ko Haaparannalla oli käräjänkäynti, koska hän tappo postimiehen. Nimitettiin Murhaniemeksi, viis kilometriä ylempänä Jukkasjärveä, on sen niminen niemi. Hän siinä ampu miehen ja veti kuusen alle. Eikä miehellä ollu ku kruunu taskussa rahaa.

Sitten se kävi niin, että tässä tuli ilmi tälle miehelle se ku kuivatit paperia piisin päällä, takassa oli valkea. Siinä tulkki ilmotti sille mitä tuossa paperissa seisoo, että kaula katkeaa kun tullee se päivä.

Tämä nyt ei tähän uittoliikkeeseen oikein kuulu mutta tämä on venematkoja, nämäkki olheet.

Jos miekerron vielä lissääki siitä miehestä ...

Ko net tulit Jukkasjärhveen, siinä on vanha talo ja se oli siinä talonpäässä istunu viikon päivät. Hän oli yhtäkö "pyyhrässä"(?). Sitten viethiin toiselle puolen, Poikkijärhveen, sanotaan se paikka sielä toisella puolen.

Mullon vielä kuvaki Nirpin Jounin hauvasta, missä son katkastu kaula. Mie kävin sielä ottamassa siitä kuvan, ko se tulit ilmi, että se on löytyny, se paikka.

Stålnacke oli vanha mies, kaheksänkymmentä yli jo sillon ja sano, että missä on pää ko päätä ei löyvy mistään. Se sano, että Stålnacke, jokon nuin vanha mies, kyllä sie tiät, kuinka asiat on.No ei se ollu ja Häk-roottikaan (?) ei tienny sitä asiata ollenkaan, hän oli "kirkkoväärti".

Me lähimmäki Häkrootin kansa sinne käyhään Stålnacken työ, joka nämät asiat tiesit tarkemmin, se oli vanhempi mies paljon.

No, hää sano, että kyllä hää sen ikhäänen mies jo tietää mihinkä pää on joutunu. Ei, hän otti, ei hän tiä. Että se on semmonen asia, että pyöveli on pään ottanu matkhaan. Hän on häätyny näyttää sinne, ko hän on tullu takasin, että hän on lain täyttäny.

Lakipykälä on sillon täytetty. Hän on saattanu sillon näyttää tuomarille, että hän on teon tehny.

Ja jos sie halvat sitä tietää, mitä sillon oli maksua semmosista hommista niin ... mie otan paperit vain ...

Sitten, jos tulemma tuohon vielä takasin, niin se on semmoinen asia, että ko tämä mies nyt, tämä Nilsson Nirpi, ko se katkastiin siltä kaula.

Se tehtiin ensinä lava ja se kaivettiin hauta siihen lavan laithaan. Sitten hakattiin risukokko siihen viehreen, kolme - neljä metriä siitä missä lava oli. Risukokossa istu sitten pyöveli valhmiina kirhveen kansa, elikä sanottiin se "pertuska". Sillä oli pikkunen pullo matkassa, se sanottu "vihaviina". Pappi piti siunata siinä miehen, mies oli elossa, hän siinä hautas miehen.

Nilsson Nirpi kysy, jos hän saapi veisata virren vielä ennenko kaula katkeaa. Se oli pyöveliltä kysyny, jos hän oottaa sen aikaa ja se oli käskeny veisata virren ja ko hän viimisen sanan sano niin sillon se karisti risukokosta ulos ja löi kaulan kerralla poikki.

Pittää kerralla katketa, sitä ei saa toista kertaa lyyä. Ja niinko se katkes kaula niin sillon hän nosti lavan laijasta ja Nirpin Jouni meni hautaan ja se peitettiin. Asia oli selvä.

I: Se houvattiin, ei sitä pantu mihinkään arkhuunkaan?

FF: Ei mihinkään arkhuun. Muttasitten jälkiin, ko ne luut on löytty, niin niitä ei ole enää sielä.

Se oli sillä lailla, että tämä Stålnacke, mistä mie puhun, oli ne luut ottanu, pannees sen säkkiin ja toi sinne. Ja soitti "fiskaalille", että nyt on semmoinen asia, ettei hän näitä Nirpin Jounin luita ainakaan niitä

meinaa säilyttää, se hääty fiskaalin ottaa net haltuun.

Ja se soitti kirkkovaltuustoon, että pittää auvasta hauvan Poikkijärvelle ja pappi pittää kattoa, että net on varmasti ihmisen luut. Ja niin se tarkastethiin ja sielon tänäki päivänä pikkunen kivi pantu. Sielon kivi ylhäälä.

I: Ja mitä se teki se mies, se "roovasi" postin, niin-hän se oli tehny, vai kuinka?

FF: Se on semmonen asia, että tätä on muisteltu eri lajhiin isä-vainaan aikana. Isä-vainaa muisteli vähän eri lajhiin, se ei ollu juuri niin tapahtunu mutta se oli hälle taas joku muistellu siihen lajhiin.

Se on semmonen asia, että tämä postimies kulki Jälli-vaarasta, meni suoriksi Jukkasjärhveen ja Jukkasjärvestä meni Taalujärhveen Torniojärven takkaa ja niin se meni Narviikkiin. Se oli semmonen reitti, jota se kulki.

Torniojärven takkaa lähti sitten Nilsson Nirpi matkhaan. Hällä oli pyssy ja ko pääsit, hän usko, että sillä oli niin paljo rahhaa postilaukussa. Ja sillei ollukhaa niin paljo. Sillei ollu ku se yksi kruunu rahhaa vain matkassa, ja hän ampu miehen.

Ko ampu miehen, se tuli Poikkijärvelle sitte ja istu siihen puuläjän päälle ja ko ne kysy mikä Jounilla on, ko on niin verissä. Sano, että hän on ampunu postinkantajan, hän usko, että sillon niin paljo rahhaa. Se hänet fangittiin varsin. Se oli varsin kuolemantuomio.

Niin se on 1907 viiminen Gävlessä, ko se on katkastu kaula.

Se on semmosia kumia tappauksiakin ollu, niitä on ollu ennenvanhasessa elämässä, niinko on nykyi.

Mutta, jos sie olet kuullu Tornion ennenvanhasessa aikakauvessa ollu semmonen mies, jolla olit "uimurit" sormitten välissä ja varphaitten välissä ...

... mitä met uittoliikheestä muuta, niin tässä nyt sekhaantu semmosiakin puhheitä, jotka ei uittoliikheeseen kuulu.

I: Mie kysyn, mikkä lehet se nämä ovat?

FF: Nämät on semmoset, jotka on sillonko on ollu tämä uitto tässä käynnissä. Tässä on nyt lakonaikana se ruuhka. Ja tässä on joen uittoliike sitten kuinka se on, kuinka se Junossuannosta, katto se viimeksi otethiin "färi" tuosta sillanpaikasta, puotethiin suoriksi väyhlään tukit.

Ja se mettämiesstreiki, se oli seittemänkymmentä vuorokautta. Kahdeskymmenesneljäs kolmannessa alko ja toinen kuvennessa seittemänkymmentäviis se loppu. Se oli sillon se streiki.

I: Olekkos sie ollu mettätöissä sillon?

FF: Mie en ole ollu, mie olen viiskymmentä menny malmikentille. Mie olen aivan ollu rakennusalalla. Mie olen ollu kaheksan kuukautta LKAB:llä töissä mutta mie heitin pois ko mie tuln Hietaniemeltä. Rakensimma sielä ja tuln sieltä ja niin menin Kiruhnaan ja rakennusmiehiä oli kauhean vähän kaupungissa. Yhtiöitä oli mutta rakennusmiehiä ei löytyny. Ja niin rakensimma Hannekselle Hietaniemelle ison navetan...

Rakensimme sille navettaliikkeen ja se oli Hannes Sakari, sen miehen nimi. Sillona oli kovasti lohta siinä väylässä.

I: Mikkäs vuet net oli oikein?

FF: Tämä on ollut -47. Net haastattelit minuaki aina illalla, että lähteä kattomhaan, ko het laskevat, sanotaan "inaverkko".

Menimmä siihen saahren sitte ja olimme saaren laijalla, oli muitaki miehiä matkassa. Se oli soma kattoa, kuinka net pyytävät sillä. Venheellä laskethiin se verkko, rannasta meni mies, se rihmalla piätti sitä krouvia verkkoa ja toiset, nelilaita, siinä oli kolme vai neljä miestä, jotka souvit sen verkon ulos. Sitten tuli pussinperälle se verkko niillä saarenpäässä, niin siinä oli kuule kauheita lohia välhiin. Kymmenkilhoisia, kakstoistakilhoista ja semmosia lohia, jotka löisit, että vesi sauvvusi vaan. Helpolla net kyllä sait kelyollisia kaloja.

I: Se on mulla kuule kauhean tuttua hommaa. Mie olen tehny sitä hommaa paljo.

FF: Tämmösiä niitä on ollu.

Sitten mie sieltä tulin. Tukkihommia kyllä oli mutta mie sanon, etten mie usko, että mie taijan alkaa mettähommiin olhenkaan. Taijan alkaa muulle alalle.

Niimpä vuosikymhenet on menheet ja kauheita taloja on kaupunkiin rakennettu. Olemä, häätyy sanoa, rakentaneet kohta koko kaupunki ylös, sillona ollu ko pieniä puutaloja päänänsä kaupunkissa, viielläkymmenellä luvulla.

Vasta se alettiin isot kompleksit, ko me rakensimme Lapinkavun liikettä. Sataseittemänkymmentäviis "läägenheettiä" rakensimme yhteen kompleksiin ja sitten muita semmosia kaheksankymmentä "läägenheettiä" ja tuommosia muuten isoja taloja sitten ja konttoria ja kaikkia.

I: Oletan sie töissä vielä?

FF: mie en ole enää töissä. Kuuskymmentäviis täytyn. Mie olen virkapalkalle tullu mieki jo vähän ennemmin. Mie olen Norjan tien rakentanu, niin myötös kaikki isot sillat mitä sielä on.

Me rakensimme Apisko-jokeen ensinä, se oli näillä Oulusta Maanrakennuspojilla urkka siitä. Ne kuttu kaupunkista, piti saaja johtomiehen ja hääty valita semmosen miehen, joka saattaa kaks kieltä.

Niin mie otin puumiehiä, toistakymmentä nikkaria matkhaan ja niin met lähimmä rakenthaan siltoja. Työkansaa on ollu, sanon aina Helsingistä Rovaniemelle saakka ja Kittilät ja Mattilat ja jokapaikasta mullon ollu sieltä miehiä.

Niin myötös mie olen Norjassa kansa ollu, rakentanu sielä kansa. Narviikin häminä rakensimme siinä. Sillon oli se aika, ettei pystyny tien päällä rakentaan, oli, sanotaan "kirsi löysäs", kirrenlöysyn aikana.

I: Sielä on harjaantunu vähäsen paremmille palkoille, ko mettätyöläisen.

FF: En mie ottanukhaan niitä mettäytöpalkkoja, net oli liika raskaan takaa net työt. Mie muistan niitä aikoja, ko

me hakkasimme, kaks pilkku kaheksan äyriä oli hakku ja välhiin ei ollu sitäkään. Paloköyvessä ko me hakkasimme, eihän meillä ollu ko yks pilkku kaheksan ja kuskilla oli kuskata, ko meillä kaikilla oli kaikkiansa viis pilkku neljä äyriä, se oli kaikki. Ei siinä isoja päiväpalkkoja tehty ja seittemän kilometrin ajomatka kuskilla oli.

Sillon oli taas se aikakausi, ettei ihmiset olheet tälle maailmalle niin hyvälle harjaantunheekkaan.

I: Ihmiset olit paljon tyytyväisemmät sentähän, eikä sitä huonompasta puhuttu niin paljo ko nyt saarnathan.

FF: Sillonko Venäjä pommitti Pajalan -44 februaarissa, 1940. Mie muistan, me sahasimme februaarissa tukkia ja oli velhoja pomhauksia kuulu. Ja me sanoimme, että no mikhää maailmanen nyt on, joko son kanuunat jo tulheet niin likelle, ettei enää kannatte sahata pölkkyyä. Illalla sitten kuulimme, että se on Venäjä pommittanu Pajalan.

Täälä hakkasit seittemäntoista niitä Suomen miehiä, jotka olit olheet soassa, tukkia, täälä takana, tuossa Kurkkio ykkösen maalla. Met asuimme saassa kaikki, täälläpuolen ei ollu vielä asukkaita.

Mie haastattelin niitä miehiä, miltä se ensinä tuntuu ko sothaan joutuu, että minkälainen tunnelma ihmisellä sillon on. Ne sanot, että ensinä ko het tulit rintamalle, heijät komennethiin "leihoon" (?), että lähethään ryntäähmään etheenkäsin, ja kans sanottiin: "nahkavyöstä päälle piättää, niin kyllä mies asettuu".

Sanoit, että olit paljo miehiä, jotka hermostuit, viskautsit pyssyt ja huusit ja ne hääyit viehä takasin. Net hermostuit kerralla.

Kovonen, joka oli konekiväärimiehiä, niin hän kyllä muisteli kauheita tekoja, ne oli velhoja sotaliikkeitä mutta toiset ei halunheet muistella paljon mitthään. Kuvia oli semmosiaki miehillä matkassa, että ihminen oli nyljetty ja pantu ihmisenahka puuhun hengaamaan. Täysiä sotamuis-toja, kauheita.

Mutta nämät olit aivan semmosia asioita. Ne sanot jo sillon, ko net välhiin "lommersi" toisten kansa, että sen saatta uskoa, että ens kesänä otethaan ukkoa nenä jyvän nokkaan ja niin se otethiin kansa.

Viipurin vällotuksessa se kaatu sitte ja niitä menit melkein kaikki ne miehet. Ei niitä oli ko yksi ilmottanu meille jälkhiin, kaikki muut on kaatunheet. Net oli sen ajan liikkeitä ja kauheat hommat.

I: Sie et tietenkään keriny tulla tuntemaan niitä miehiä, jotka olit Kangosessa sillon ko oli se iso Kemi-yhtiön liikenne. Jokka olit Kemi-yhtiön herroja, niitä johtajia, menit kohta syrjää myöte paikalla, ensi päivänä ko sota alko. Kaikki net Hamarat ja Kuorikoski ja Mustonen. Ei olhet monta päivää soassa.

FF: Se menhee muutampien ympäri koko aijjan. Tämä Pirttikoski, joka mulla oli Pellosta, niin se oli koko aijjan ollu ja se oli käyny Leningradissa saakka.

Mie sanon, että kyllä teki ole koko hunteerannu mitthään

ko te poikki vanhan rajan menittä, sitä rajaa ei olis saanu katkasta. Muuta ko vanhalle rajalle siihe asettua. Mutta sano, että ei se ollu ko net komenttiin, ei se ollu ko lähteä, eli lähti henkensä.

I: Net päästit ja päästit menemään sinne kauas mutta sitte ko se tuli sieltä lähettäväksi takasin, se tuli lähettäväksi.

FF: Se sano, että ei se ollu ko paeta niin paljo ko henki anto periksi.

I: Niin paljo ko hengestä oli, että päästä vain pakhoon.

FF: Sano sitte, aika iso jokiki tuli vasthaan, jonka ei olheet uimataitoseet miehet, nehän hukut siihe jokheen. Hukkuki paljo miehiä, milläs sielä, vihollinen ajo takkaa. Se piti päästä karkhuun.

I: No sitte net, jonka kotia pääsit vihdoin viimein hengissä, niin ei se ole oikein tavallisia miehiä niistä niin paljon tullukkaan.

FF: Nehän sanot sillon, jonka olit tulhet soasta, Kirunassa, ko met olimme "stantartissa", sillon oli "stantarti" sai ottaa väkevämpääki. Otettiin siinä väkevämpääkin ja olit aika humalassa äijät.

Sanot, että het on käyhneet poliisiasemalla, sanohneet poliisille, että freistata nuille kaupunkin äijille sanoa, niille poikasille, että ei ottaa ja käyvä heijän ylö likelä. Että het on vasta tulhet soasta, että het saattavat tappaa silmänräphäyksessä, vaikka ei meinaisitkaan, het

saattasit sen tehjä. Het ei halva sitä, missään taphauksessa, tehjä. Sano, että ei se ole menny muistosta.

I: Mie kysyn vielä vähän nuista "uitto...stä" sulta. Sieki olet senki verran pitkhään ollu siinä uitossa, että onkos koskaan sitte muistunu miehleen, ko kevät on tullu, niin se uitto oikein. Onkos se ollu joku kaipuu, että olis vieläki menny sinne?

FF: Ensinä kyllä, sittenki, oli seki aika mutta se Viktori Nyholtti haasto monta kertaa, ettenkö mie tule uithoon. Mutta mie, etten mie tule uithoon, kyllä sie häävyt hakea muun miehen.

Mie olin rakennushommissa jo sillon, että ei kannattanu ennää hunteeratakaan uitoista. Eikä niillä tuntipalkoilla kannattanu kuvitellakaan.

Mutta uitto ainaki, niille miehille, jotka maaseutuilla olit, en mie sitä sano, se olit kevhäällä töitä miehillä.

I: Teillä tietenki, sinun syntymäkotipaikassa, on olleet elläimet ja maanviljelys aina?

FF: Meillä on ollu kuuski lehmää ja kaks hevosta. Maanviljelys on ollu paljo hektaaria ja sitten se on tehty vuomilta, heinää, tehty päänänsä ja jokiniityiltä.

I: Ko sieki olet niin nuorena alkanu uithoon, te olitta tietenki sitte kevhäällä kohta kaikki talon miehet niissä uittohommissa? Kuinkas näitten kansa kävi sitten, kaikki nämä maahommat ja kaikki, kuka niitä kerkesi hoitamaan sitte?

FF: Se lauantaina kyllä katkastiin varemmin työt poikki, Se katkastiin puoli yksi melkein, heitettiin pois ja sitten se tehtiin maatöitä. Se tehtiin illallaki, jälkhiin ko tultiin uitosta, johonki laithaan. Mutta miehet oli niin pieksääntyneet jo, ko net pitkän päivän tuommosia tukkia vääntävät niin kyllä se alkaa olheen jo ...

I: Niinko sinunki koissä silloin, se ei olleet tietenkään ko net vaimonpuolet kotona?

FF: Ei se ollu muita ko vaimonpuolet vain. Ohrapellot kyllä tehtiin jo ennen kahtakymmentäviittä päivää, se tehtiin Urbanuksen aikana ohrapellot. Silloin vain ohra menesty mutta nyt ei menesty enää mitään.

Silloin oli, jumalauta, ko met tuola Purnuvuomalla niitimmäki, viis viikkoa paisto aurinko ko seiphään reijästä. Neljässäkymmenessä, neljäkymmentäneljä graija oli kerran vuomalla lämmintä. Se tuntu, ettei hollaa niittää.

Siihen aikhaan kyllä on tosi, että Raakheekkovuomalla(?) niitimmä, kyllä se kuivi, ko se alkaa neljässäkymmenessä olheen lämmin. Se on selvä, että mie häävyn rohki sanoa, että tämä aikakausi on muuttunu. Ilmapiiri on särkyny.

I: Se oli kuitenkin sinun uittoaikana jo maailma semmonen, että repussa oli ruokaa hyvin. Koti, siinä oli ruokaa, siitä ei ollu mithään puutetta?

FF: Ei ruasta. Siihen aikhaan se oli lehmiä ja lamphaita. Ruasta ei kyllä ollu puutetta, vaikka oli soan aika ja kortilla oli tavara.

I: Ei siitä tietty täällä mitään.

FF: Ei siitä tietty, se oli ainoastaan tuo kahvi, josta oli kysymys.

I: Ja kuka oli kauhea tupakkamies, niin se saatto olla, että se välistä tupakasta tuli vähä kysymystä.

FF: Kyllä siitä tuli tietenkä, jokka oli kova piippumies niin semmosilla vähän, välhiin teki hättää.

Ko ihminen on harjaantunu poikasesta saakka, se tuntuu, että häätyy kohta aamulla saaja kahvia, että alkaa virkistymhään. Se on se nikotiini painunu ihmisellä ruuhmiiseen, se häätyy olla kohta jotaki.

I: Net sait sillon ko kahvi oli kaikkein lujimmillansa, niinko uittomiehet ja mettämiehet korttia, sait vähän enämpi.

FF: Tuli kyllä lisäkortit, mullon kyllä net lisäkortitki kaikki, mullon niitä jäljellä. Mie olen tehny semmosen taulun ja pannu siihen ylös kortit, liimannu kiini, jälkhiinjääneille ihmisille, että saavat kattoo mitä on soan aikana olheet. Persoonakortit ja kaikki. Kaikkinensa se oli korttila, se tuli viimein kaikki.

I: Häätyy sanoa, että se oli aika hyvä nyt viimimmän soan aikana, että se oli hyvin hommattu, että se panthiin niin varhainkortille kaikki, paikalla ko se tuli sota. Ihmisillä ei ollu oikein hättää kelhään.

FF: Ei ollu, vaikka se kyllä oli kortillaki mutta net, kuinka hyvänsä vielä sittenki sait sen verran.

I: Tavaraa oli, sie sait niitä kortilla ostaa. Mutta mieki muistan ensimmäisen maailmansoan aijjanki, vaikka mie olen nuori ollu, ei se merkinny mithään, vaikka olis korttia ja rahhaa kuinka paljo, ko sie et saanu niillä mithää. Ei mis-sään ollu mithään myytävänä.

Joko se sielä Torniokoskessa oli niin aikaa se asuinpaikka, sie sanoit sen vuosiluvun.

FF: Torniokoskessa on sukuperiä ollu 1740, se mies on ollu Lautakoskesta lähtösinsä. Larsson Kemi "Massungnen". Se oli Lautakoskesta tämä mies, mutta se "massungnen" sisältää, että se siirty masuuneille. Siinä aikakauvessa "masuunibruuki" oli jo käynnissä.

1801 ja 1802 se oli silloin vielä käynnissä masuunit mutta 1804, silloin se ei enää ollukhaan käynnissä. Nämät ihmiset, jotka silloin olit 1642, silloin oli käynnissä ja tuothiin malmi tuohon, 1647 se tuothiin malmi tuohon Juopakosken-niskhaan, ajettiin hevosella. Hevosella ajettiin malmi masuunilta, Juopakoskenniskaan, nimitethään "Pessan kostea". Se tie, jokon nyt, sanothan Järnetsväg, se on se tie mitä on ajettu malmit ennen hevosella masuunilta.

I: Lappalaisethan pääsit poroillaki.

FF: Joo, mutta net tässä suhteessa ei ole lappalaiset ajahneet porolla. Net on ajahneet tuolta Täränöstä, sieltä tulee Järnetsväg, sieltä on ajahneet lappalaiset. Tämä on kyllä ajahneet hevosella, tämä liike, jokon silloin otettu ja kuljetettu ja niin viety sitten Palokorpeen.

Torneforsi se on ensinä tunnettu mutta se siirrethiin Palokorvaan sitte ja siihe rakenttiin ja siinä rautaa sulatet-

tiin, malmia. Mullon täällä "roporautaa" kappale, ottanu muistoksi. Niin se siinä sulatethiin ja niin se viethiin sitte Kängäsheen.

I: Kuinkas nämät sitte nämä Tornioskosken maat, kukkas se olit, jokka siihen maailman aikaan net omisti?

FF: Siinä se onki kysymys. Se on sillä lailla, että tämä Dumsaga, siitä on suunnilleen vuosikymmenet aikaa, haki perihläitä näille Tornioskosken maille. Se on varttia vailla, elikkä pikkusen vailla manttaalin maa. Se otti ja haki lehellä, kuulutti kahesti.

Tämä Akseli sitte, hän oli täältä lähtösin, Vatterfalli, mie kysyin hältä, että ko luin lehestä sen Lautakosken maata, ko se Dumsaga sitä haki siihen oikeita omistajia, niin sanottu "pröstarvingar", ettei se muuta hakenukhaan, rinta-perillisiä.

Hän ei ollu kuullu kyllä siitä puhuttavan mithään. Mie sanon, että no eikö nämät vanhat miehet, niinko Heikki-vaina, Feikki-vaina ja Lassi-vaina, eikö het ottanheet ja tienheet sitä asiata, kuka siinä on asunu ensinä.

Mutta se on niin kauhean pimeydessä se Tornioskoski, että se on paha ... Tässäki kyllä nimitethään Jaakko Iisak Björnström född 1750, död 1812, se oli Tornefors, Tornioskoskessa hän asu sillon. Hän on näitä omistajia ollu.

I: Kuinkas se sitten, ko se joutu sitte niinko Sohlbergin haltuun, kuinka hyvänsä, se Tornioskosken maareikä?

FF: Sohlberi teki sillä lailla, että se näiltä, tässä on

toinen, Iisak Iisaksson Björnström, joka kans asu Tornio-
koskessa, vaimo oli Kurravaarasta, 1769.

Nämät lainasit tuolta Sohlbergiltä jauhoja ja sillä lailla
on käyny, että hän otti jauhoja lainhaan siltä ja hän teki
semmosen paperin, että saavat maksaa sen takasin. Muttei
se ollukhaan semmonen paperi, se oli semmonen paperi, että
hän on maan isäntä siitä päivästä saakka, ko ne jauhosäkit
otettiin. Sillälaila hän ajo nämät vanhat asukkaat, pois
siitä maan päältä.

Se on justhiin nämät miehet, se on kysymys, katto hähä ei
olheet ko "viilande laagfaarti", hällel ollu "laagfaartia",
hällel ollu ko "leppäävä laagfaarti".

Niin se kävi sitte, että nämä miehet on kaohneet ja niitten
lapset, niistä ei tiä missä net on. Nämät Johanna ja Anna-
Greetta ja Anna Gustafsdotter. Göstä, se on kuollu Lovikassa
1771.

Se on sitten niitten isän puolelta, siinon monta. Täälä on
yksiki mies, Johan Johansson Pekkari, joka oli 7.4.1752 kuo-
lemasta on pantu kysymysmerkki. Se on kysymys 1726 tai 1795,
sitä ei tietä varhmaan.

Met olemma nämät mikrofilmiltä kattonheet nämät tuon Anders-
sonin Kallen kansa, Härnösaldin mikrofilmiltä, nämät on
sieltä otettu ylös kaikki.

Sitten tuli semmosiaki ihmisiä, jotka olit Kaulinrannalta
lähtösin, jotka kansa siinä asu, Olof Olofsson Rovaniemi,
sanottiin "Tiina", syntyny 1712, kuollu 31.3.1743. Se oli

kansa kaulinrantalainen. Se oli pariskunta, jonka siirryit.

Sitten tässä oli muita, mutta ne ei olleet kyllä sielä isosti, nämät.

Sitten yksiki on ollu semmonen, joka on ensimmäisiä liikkeitä, silloin ko Venäjä kävi sottaa Ruottia vastaan, Mikael Eriksson Soltat Ludvijakka(?), sen niminen venäläinen oli. Se on kansa seki sielä asunu jonki aikaa.

Sitten on yksi Henrik Mikaelsson Parakkavaara Kelkanniemi, se oli sen niminen mies kans siinä jonku aikaa.

Sitten niitä on ollu muitaki miehiä, jokka sielä ollu, jokkon Haapakylästäki lähtösin ja ... Tämäki on semmonen läpimeno vain, mitä on siinä ollu ... Nämä on mikrofilmiltä otettu ylös, mutta näissä ei ole syntymävuosilukuja kelheen pantu. Suomen puolelta on paljo tullu ihmisiä tänne, jokkon asuneet sielä.

Täälä oli vielä muitaki semmosia nimiä, Henrik Larsson Kemi, joka oli kansa Torneforsissa, Tornioskoskessa asunu.

Tämä Tornioskosken paikka, se on sillä lailla, että se ilmi-käypi siitä, että tämä on kyllä vanha paikka.

Mutta mitä tässä nyt käypi ilmi, "Karkea" Junossuannosta, missä tullee silta poikki Torniojoen Kangosen puolelle, siinä on ollu pikkunen mökki täällä Karkealla ja hän on siinä asunu.

Hänen kaveri jäi Lovikkaan ja hän sauvo siitä päälle ja tuli Junossuannoon ja hän otti ja siinä oli velhon hyvä riistasta ja kaikista. Meni joku viikko aikaa ja se päätti hänen kaveri lähteä kattoon kuinka kauas se on menny. Hän

sauvo kosket päälle, Tornioskosket ja niin se tuli Junossuantoon sitte.

Se oli ollu justiin se Karhea nylkemässä karhuja, oli kolme karhua tappanu. Oli kaksi haasioissa, ei se ollu niitä nylkenykhään, se oli sitä kolmatta nylkemässä.

Se oli niin riski mies, että se kanto karhun sinänsä. Ei se ollu ko tappo ja kanto kotia ja kotona nylki karhun. Kyllä se niin friski mies oli, että se kanto karhun kotia sinänsä, siihen maailman aikaan pyytövehkeitä ei ollu ko keihäät.

I: Mutta sitte tuosta, ko se ei ollu ko se "viilande laagfaarti" tuohon Tornioskosken maahoitohon. Onkhaan se jälkhiin saatu oikeat "laagfaartit", vai kuinka?

FF: Se on sillä lailla, että ko Dumsaga ottaa ja kuuluttaa kahesti ja se saattaa kuuluttaa vielä kolmannenki kerran ja niitä rintaperihläitä ei kuulu ja niistä ei kukhaan tiä eikä kukhaan ole ilmottanu sinne mithään.

Jos sinne olis joku ilmottanu, että se mies on rintaperiläs, niin se ei olis Sohlbergille vahvistettu maata. Sitä ei olis tehty. Mutta ko ei löytyny rintaperilästä niin siinä suhteessa nyt se on saanu siihe laagfaartin. Niin pitkään ko siitä ei tiä missä nämät ihmiset on, se olis niitten lastenlapsetki tulheet perihlääksi. Ko ei tietä mihin ne on menheet, ko se ajo net maan päältä pois.

Ei sillä faarilla juuri kaikki ole net asiat olheet niin sopevat ihmisiä kohen ko sitä hunteerataan.

Advokat Valeni Kirunasta, se kävi täällä ja met juttelimma ja sitte menimmä Kiruhnaan autolla ja siinä met juttelimma

näitä vanhoja asioita. Se sano, että kuinkas se kävi sil-
lon ko te "distriktslandleetarin" kans menittä tuonne
Torniokoskeen, ko se piti viskoa teijän paalutki helvet-
tiin, kaikki mitä het panit.

He kävi sielä etua ja sano faarille kuinka asia on, että
het löyvät egnahem-miehille tontit ulos jokhaiselle.
Mutta se oli eläny kauhiasti kokohnaan, että siihen ei lyä
paaluja, jos panetta, hän reppii maasta ja viskaa ylös.

Se oli "distriktslandleetari" lyöny ensimmäisen paalun,
sano faarille, että otappa tämä paalu nyt tästä ylös.
Älä kuitenkaan mene koskheen mitä hän panhee maahan kiini,
ne pitävät seisoa. No ei, se meinasi, että hän reppii
kaikki paalut.

Jokkoli rakentanu kotitalon ja saanu "egnahemsloonit"
siihen ja kaikki ja hän piti net aijjaa ihmiset pois siitä
ja sitten joutuvat maksaan ne velat toiselta ja se talo
jääpi hälle, semmonen hällä oli meininki.

Mutta se Valeeni-vaina sano, se on kaikhein paras, että
sie otat ja tehet mitä laki sannoo. Het ei puolla yhtään,
heille kuuluu se, että meillä on paperit vahmiit.

Ei ollu faari kyllä meihnannu milhään, että hän kirjottaa
minkhäänlaisiin papehriin, mutta hänen oli pakko. Se ei
ollu enhään mithään auttanu muuta ko ottaa ja vahvistaa
papehriin.

Mutta hällä oli semmonen, että hän kyllä sen tietenki
yhen poikasen, kahentoista ikhääsen poikasen, hukutti.
Potkasi koskheen ko oli kalastamassa, kyllä se sillä lailla

on käyny niinko ne on vanhat miehet muistelhet aikoinansa.

I II: Mie olen erhiin lajhiin kuullu sen, tuon Tornioskosken hoion. Katto se oli joku Ison Jaon oikeus jossaki tuola alhaala ja se oli menny paperitten kansa Sohlbergi Tornioskoskeen, että pankaa nyt tähän paperin alle nimi, että mie valvon teänki puolta sielä Ison Jaon oikeuvessa.

Niin net panit kaikki mutta Ruohimaa(?) oli hyppiny ja kironnu, että hän ei pane nimeä ennenko hän tietää mistä asiasta on kysymys ja ne rupes Ruohimaan äijälle lyöhmään palsaata keskelle Sohlbergin sarkaa.

Ko se tuli, Sohlbergi sieltä Ison Jaon oikeuvesta, se meni Tornioskoskeen, että juu, nämät on minun, nämät paikat. Teillä on täälä omakätinen nimi paperin alla.

FF: Sillä laillapa se on petetty. Tämä vissiin Maakenuksjärvässä sammaan lajhiin, se meni kahella jauhosäkillä.

Lillyntörmän-Kaarina sitten, mie siinä rakensin sitä navettaa Steenillä, ennenko mie lähin kaupunkiin. Se otti ja Kaarina muisteli tarkon, kuinka tämä asia on. Vielä sano sitte näille heijän jälkheenjääneille, nämät Iisakit ja, että, jos se puhe olis nauhotettu mitä Kaarina muisteli, tiä juuri varma, että ei olis Selluloosalla hallussa se maa, se olis otettu takasin.

Samalla suhteella otti Hemming Sjöström Jokkmokassa maan kunnalta pois. Kunta joutu maksaan kaikki "likvidit" siitä saakka, ko se oli maan ottanu halthuunsa, se joutu maksaan likviidin noille miehille, kaikki mitä oli ottanu mettää ulos, koska se oli kelmevellä viety.

I II: Niinko Sohlbergi vei Lakson maan Lovikasta. Lakson Jusso oli semmonen köyhä äijä, osti jauhomaton, otti velaksi Sohlbergiltä. Ko ei saattanu maksaa, se vei maan mutta se oli "kruunun nypykit", se ei saattanu piättää sitä.

I: Niitä maita on menny paljo hänen haltuun, ko sillä oli rahhaa vähäsen ja ihmiset oli köyhiä, net maanomistajat, sen aikaset talouvet. Menit hänen tykö ja lainasit viiskymmentä kruunua rahhaa, elikkä sillä lailla. No se kirjoitethiin paperi siitä sitten ja net sait sen rahan.

Siinä paperissa panthiin sitten määräaika, koska se pittää maksaa, koska se oli enimmiten sillä lailla, että ei ne pystyneekkään sillä määräajalla sitä maksahmaan, sitä rahhaa, jonka olit lainanneet, sen vähäsen rahan. "Ja pah, no mie otan sinun maan sitä vastaan, otan sulta maan, ko sie et saata maksaa."

FF: Niin on menheet maat ja se on monta maata, jokkon aivan kelmevyvellä viety. Ilman net on otettu, eihän niitä ole ollu mithään kuria mihinkhään käsin. Ja se on semmonen asia, että se on ihmisillä siihen aikhaan ollu nälkä, joka sen on pannu tekehmään.

Jos vähän huonompi vuosi tuli, no ohrapellot ei kasohneet, ei tullu vehnääkään, ei ruista eikä mithään, sehän kävi sillä lailla.

I: Se oli ihmisillä nälkä ja hätä. Sentähen ne turvaan sitten sen äijän tykö, että saatas siltä pikku lantin, että saaja vähäsen ruokaa, tietenki.

FF: Mutta se on tietty sitten, ko net talot "miestymhään" ihmiset ja ohrapellot meni hyvin ja itte jauhoit jauhot. Niin se oli myllyliikkeet. Isävainaki käytti Täränössä

myllylä jauhoja, nuita jyviä. Mie en tiä, onko se mylly enää käytössä.

I: Ei se ole käytössä mutta kunnossa se kuitenkin on. Niinko muistoksi pantu. Mie olen paljo käynny myllylä sielä poikasena. Kurkkion mylly se oli. Sielä oli vähän "ritinäfäri", joka meni maalta, katto, se oli saarella se mylly. "Liinafäri" meni, kulki sulan aikana, kuljethiin myllylle.

FF: Se on olheet semmoset ajat, ei se vaikuta. Ja niin se on ihmispolvet menheet ja toiset tulheet. Sitten se on tietty, että se on se aika nyt ollu, että jos met tähän aikakautheen koskemma, niinko tämä uusi "sammenskatt - egenskattslaagi" nyt on tullu käytänthöön. 1.6. astunu voihmaan, niin se sannoo paljon eri lajhiin näitä maailman asioita. Ja niin ihmiset on, kuinka hyvänsä, ne on täälä maan päällä heijän aikansa olheet ja niin net on freistanheet taistella sen aikaa.

I: Mutta niillä sitten, niillä viemämiehillä, onko niillä sitten yhtä hyvä, sielä jälkhiin kuoleman olla, ko sitten niillä, joilta on viety. Meillä on paha sanoa se.

FF: Raamattuhan sanoo, eesvastaus niillä on. Meillä on pimeät asiat niitä neuvotella mutta tämmöset on asianlaita.

I: Net on kuitenkin tosiasioita ja tiethään millä lailla net on viety net maat, net kyllä tiethään rohki hyvin.

FF: Yhen jutun mie vielä muistelen. Oli semmonen asia, että Vittangissa ennen oli kestikievari ollu, niinko nykki on vielä olemassa, mutta ei nyt ennää niin valtava niinko

sillon on ollu.

Siinä oli yksi Suomen poikanen, kahentoista ikhäinen poikanen. Kävi sillä lailla, ko se oli trenkinä siinä talossa ja faari, joka siinä istu toolilla, silloli lovikkavanttuut ja se katosi net lovikkavanthuut.

Se usko, että se poikanen on varastanu ne vanthuut. Poika kielsi lujhaan, hän ei ole viehraan vanttuuta ottanu. Se ainaki, sittenki sano toisenki kerran, että sie olet poika hänen vanttuut ottanu, sie häyt tua vanthuut hälle, että se olet sie ottanu.

Vieläki tuo poikanen väitti kiven lujhaan, että hän ei ole ottanu. Se vieläki väitti, että tua vanthuut vain, että se olet sie ottanu, niitä ei muut ottanheet.

Poikanen sano, että nyt on sillä lailla, ko vieras ei usko mitä hän sanoo, hän on viaton tähän asiaan ja ko sie et usko, lähemmä käyhään kirkkoon, että sie saat kattoa sielä. Sielä seisoo mies, joka on vanthuut ottanu.

Se sano, että semmonen mies kirkhoon, millä poika-rukka sie pääset kirkkoon. Ei viehraan siitä pithää muretta, millä hän pääsee kirkkoon, kyllä me näemmä, ko me tulemma.

Jo ainaki, ei se siinä ole mithään, hän, poika-rukka mennee joka paikkaan, mihinkä sieki menet. No ei siinä ole, sen me lähemmä sitten. Se sano sitten poika, että hän sannoo sitten, ko tulemma kirkon porthaille, mitä sinun pittää tehä.

Ne tulit krinnusta sisälle, se aukeni kellostapulissa.

ovet ja eihän sillä ollukkaan äijällä hermoja, se jäi seisomaan ja poika huusi, että tule nyt, sie saat nähhä. Häällä on pakko mennä, että hän ei saata enää jättää, hän ei saata pyörtää tästä, hän pittää mennä perille.

Poika meni kirkon ... astui viimeisen trapun, niin se aukeni tuplaovet auki. Ko ovet aukeni niin poika meni kirkhoon ja ko poika meni niin aukenit ovet kiini.

Poika oli kirkossa ollu pitkän aikaa ennenko se oli tullu takasin sieltä ja se oli sanonu sitten äijälle, että ei hän uskonu juuri, että sie tuommonen mies olet, että sie lujhaan ensinä väität, että sie tohit lähteä mihinkä hänki lähtee. Sielä mies seisoo, mutta ei hän tunne miestä. Sie olisit nyt tienny kuka mies on, jos lähit matkaan. Sano, että ei hän juuri olis uskonu, että semmonen poikainen kirkhoon pääsee, että ei tartte avvainta.

Kyllä niitä on vanhassa aikakauvessa ollu semmosia miehiä.

Ennen, vanhassa aikakauvessa, lähethiin tuolta Torniojärvestä viehmään yhtä miestä tuonne Haaparannalle putkaan, lapinmiestä. Menit alle ja oliko se Matkakoskessa sitten, ko net oli menossa venheellä ja se sano, että: "Taitaa tämä Saarivuomalappalainen volhkia", ja sillohan se hypähti, putosi. Äijä meni sitä menoa. Sinne äijä meni, ei sitä saatu matkhaan.

Kyllä se kummalta tuntuu. Se tuntuu, että niitä on ollu semmosia miehiä kyllä.

I: Kyllä se on tietenki ollu semmosia väkeväsanasia äijiä.

FF: Semmosia miehiä kyllä on löytyny, mutta se on tietty,

että niitä ei ole enää. Mie olen käyny niitten tykönä, Norjassaki olen käyny, Altassaki olen käyny yhen semmosen kuulusan miehen tykönä. Mie sain semmosen, sanothaan "olje-ekseemin" kässiin. Se piti olla semmonen mies, että ottaa pois, se on sama mikä ekseemi on. Mutta ei se totellu.

I II: Sopperossahan pitäs olla yksi... , joka tauvit poistaa.

FF: Joo, mutta mie olen kaikki käyny, en mie ole Sopperossa, mutta tuossa Tuolpukassa, siinä se on väkeviä miehiä kans mutta ei se lähe, kyllä mie vain uskon. Tuola Jokmokassaki olen käyny, vaikka missä. Mutta ei se lähe pois, se ei ole tavallinen ekseemi, joka tulee öljystä. Se on semmonen, kuivaa nahka ja halkeaa.

I: Vaiivaako se pahoin sulla?

FF: Kyllä se vaivaa aika pahoin. Ensinä se vaivas mahottoman pahoin ja mie viis viikkoa makasin tuola "Bootin Hydmeviikissä" mutta ei ne saahneet pois. Ei se lähe. Kyllä net on hankalia peliä ko tulee ja niin se on asia...

I II: Ko Björnströmin Oskari olis voimissa, pian pyöryttä.

FF: Mie olen käyny Oskarín tykönä.

I II: Näihin aikoihin?

FF: Joo, sillon ko Oskari oli vielä kotona, friski mies. Oskari ei nyt enää, ei ole muistoakaan. Se oli kotona,

riski meis siihen aikhaan, mutta ei riivattu löysää mil-
hään. Siihen on kaikenlaisia puoskaroittu aj salvoja on
keitetty, pihasta ja tervasta, mutta ei se lähe.